

демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2012. 320 с.

7. Іляш О. І. Принципи побудови індикаторів соціальної безпеки. URL : http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/21940/1/PRYNCYPY_POBUDOVY_INDYKATORIV_SOCIAL'NOYI_BEZPEKY_Ilyash.pdf

8. Скуратівський В. А. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення // Вісн. НАДУ. 2011. № 3. С. 194-204.

9. Зеркалов Д. В. Социальная безопасность : монография. К. : Основа, 2012. 532 с.

10. Хомра О. У., Русанова Т. Є. Соціальна безпека: виклики, загрози, критерії Проблеми національної безпеки // Стратегічна панорама. 2004. № 1. URL : <http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue>

11. Весельська Л. А. Соціальна безпека: проблема визначення // Науковий вісник академії муніципального управління : зб. наук. пр. 2010. Вип. 3. С. 457-461. (Серія: “Управління”).

12. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – К.; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.

Панькова Оксана Володимирівна

кандидат соціологічних наук, доцент,

старший науковий співробітник

Інституту економіки промисловості НАН України

Шастун Анна Дмитрівна

кандидат економічних наук, науковий співробітник

Інституту економіки промисловості НАН України

ОЦІНКА РОЛІ ПРАЦІ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність теми. Роль праці у житті людини і суспільств змінювалась від найважливішої до незначущої та непрестижної. Але у бідь-якому разі вона була провідною і в економічному, і в соціальному розвитку. Культивування у свідомості людей цінності праці і працівника завжди сприяло трудовій активності, а гідна оплата була постійним стимулом для високої продуктивності праці. В сучасних умовах втрачено цінність праці і працівника, а досягнення успіху без трудових зусиль стало трендом часу, особливо у молоді. Закріплює цю втрату низька вартість робочої сили, слабка залежність результатів праці від оплати праці, зростання безробіття, низька продуктивність праці. небезпечні та тяжкі умови праці тощо. Цей стан обумовлює певні небезпеки та загрози економічній та соціальній безпеці, що

потребує спеціальних наукових досліджень та пошуку ефективних управлінських рішень, які дають гідні відповіді на виклики часу.

Постановка проблеми. Падіння престижу праці, цінності праці, трудового життя та працівника досягло рівня загроз соціальній безпеці та потребує розробки механізмів їх подолання з реалізацією принципу соціальної справедливості та економічної ефективності. В умовах нової економіки значно зросте безробіття, а відповідно і цінність праці, що потребує упередження та запобігання нових ризиків та відстеження процесів щодо сфери праці та соціальної безпеки.

Мета – розкрити роль цінності праці та працівника, становлення гідної праці в системі соціальної безпеки.

Аналіз досліджень з проблеми. Узагальнення та аналіз наукових публікацій з визначення ролі гідної праці, її цінності та цінності працівника свідчить про наявність значного наукового потенціалу, який веде дослідження та має високі науково-практичні результати. Серед відомих українських трудовиків-економістів слід назвати А. Колота [2], О. Гришнову [3], О. Новікову [4], М.Є. Дейч [4], Л. Шаульську [5], Л. Лісогор [6] тощо.

Найбільш відомі вчені серед тих, хто досліджує проблеми соціальної безпеки, це – О. Іляш [7], Р. Підлипна [8], М. Лига [9], О. Новікова [10], В. Серебряніков, А. Хлопєв [11] та інші.

Але наукових розробок, які розкривають питання праці в системі соціальної безпеки, вкрай недостатньо, що значно стримує зростання цінності праці та працівника та не сприяє мінімізації загроз соціальній безпеці, які пов'язані з трудовою сферою.

Результати виконаних досліджень. У другій половині 2017 року за участю авторів було організовано та проведене експертне опитування науковців та фахівців України з проблем соціальної безпеки, яке містило сполучення питань праці та соціальної безпеки. Його результати представлено у монографії «Стан і перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки» [1]. У експертному опитуванні прийняли участь 105 осіб. Більшість з них мають наукові публікації з проблем соціальної, економічної та національної безпеки, з соціальної та трудової політики. Це 54% докторів наук, 31% – кандидатів наук, 8% – депутати Верховної ради України, а також представники виконавчої влади обласного та місцевого рівнів.

Наскрізним вектором проблеми розвитку сфери праці проходили при визначенні загальних положень соціальної безпеки, її мети та критеріїв досягнення.

У структурі складових забезпечення соціальної безпеки, які визначали її головну мету третина експертів (30,5%) одноставно віддали переваги зростанню цінності праці та працівника. Це високий рівень значущості трудових питань у формуванні соціальної безпеки. Майже такий відсоток опитаних визначив гідну працю як критерій досягнення соціальної безпеки (26,7%). Серед переліку внутрішніх загроз соціальній безпеці втрата цінності

праці та працівника зайняла одинадцяту позицію, а її відстоювали 20% експертів.

Системність дослідження соціальної безпеки полягає у розкритті багаторівневих її зв'язків у системі суспільних відносин. Вихідною клітинкою усієї конструкції є людина, яка дістає своє становлення та розвиток у суспільстві та має дах безпеки від держави та її рівня конкурентоспроможності. На низку окремих питань, що сприяє соціальній безпеці людини, суспільства, держави вагомість відповідей на користь трудової спрямованості була достатньо вагома (рис. 1).

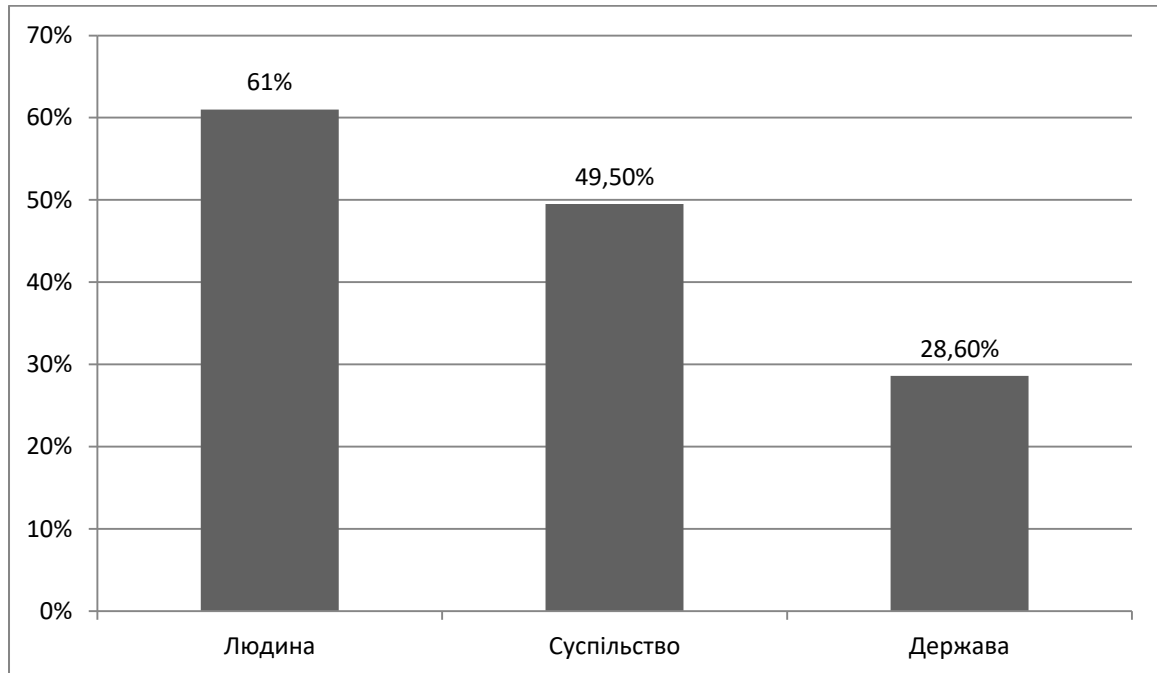

Рис.1. Оцінка вагомості та значущості гідної праці, цінності працівника та праці для головних суб'єктів соціальної безпеки (% від опитаних)

У дослідженні окремо серед суб'єктів соціальної безпеки було виділено молодь, як носія майбутнього України і було прагнення пізнати проблеми, які необхідно подолати, щоб молоді люди почували себе у безпеці та мали можливість розвитку в Україні. Експерти вважають, що перешкоджають соціальній безпеці молоді такі загрози: невпевненість у майбутньому (64,8%); низька цінність праці і працівника (60,0%); труднощі працевлаштування після закінчення освітнього закладу (52,4%); обмеження можливостей самореалізації (42,9%). Саме у молодій категорії населення прояв загроз, пов'язаних з низькою цінністю праці і працівника визначився як найвагоміший. Це пов'язано з тим, що в сучасних кризових умовах в Україні найбільша кількість безробітних відстежується саме серед молоді.

Україна прагне до успішної інтеграції у розвинуте глобальне середовище. Сприяють цьому Глобальні Цілі сталого розвитку 2030 та адаптовані до них національні цілі сталого розвитку України 2030. Експертам було запропоновано оцінити причетність кожної із 17 Цілей сталого розвитку України 2030 до забезпечення соціальної безпеки. За думкою 80% експертів

прямий зв'язок з нею має Ціль 8 – сприяння сталому економічному зростанню, повній продуктивній зайнятості та гідній праці. Це підтверджує особливу значущість трудової сфери, трудового потенціалу та умов її розвитку і для внутрішніх позитивних перетворень, і для зовнішнього іміджу країни.

Сфера праці та її носії є не тільки об'єктом соціальної політики, але за певних умов можуть перетворитися у загрози національній безпеці. Експерти вказали, що до таких небезпечних проявів провокує соціальна безвідповідальність та її розвиненість. Саме це явище спровокувало за думкою 61% експертів десоціалізацію відносин у трудовій сфері, зниження цінності праці, низьку якість трудового життя, нерозвиненість трудових компетенцій.

Міграційна активність в сучасних умовах є надвисокою, особливо це стосується трудової міграції. Невипадково 52,4% експертів вважають відтік учених, фахівців, кваліфікованих працівників є найбільш небезпечними загрозами в країні. Отже, досягнення соціальної безпеки можливо при розвитку сфери за оптимістичним сценарієм при правових, економічних та організаційно-управлінських інноваційних змінах.

Список використаних джерел:

1. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія / О.Ф. Новікова, О.Г. Сидорчук, О.В. Панькова / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – К.; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184с.
2. Колот А.М. Усиление ассиметрии в социально-трудовой сфере как современный тренд и вызов устойчивому развитию / А.М. Колот // Вопросы политической экономии. – 2012. - №3. – с.143-154.
3. Грішнова О.А. Соціальні інновації у трудових відносинах: суть, види, проблеми реалізації / О.А. Грішнова, Г.Ю. Міщук // Демографія і соціальна економіка. – 2013. - №2(20). – с.167-178.
4. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О.Ф. Новікова, М.Є. Дейч, О.В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром.-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
5. Шаульська Л.В. Стратегія розвитку трудового потенціалу / Л.В. Шаульська. – Донецьк: ІЕП НАН України. – 2005. – 502с.
6. Лісогор Л.С. Узгодження гнучкості ринку праці та соціальної захищеності працівників в Україні: проблеми та перспективи / Л.С. Лісогор // Формування ринкової економіки: Зб.наук.пр.у 3-х т. – К.: ДВНЗ КНЕУ, 2010. – спец.випуск. Т.3. Соціально-трудові відносини: теорія і практика. – с.168-175.
7. Іляш О.І. Принципи побудови індикаторів соціальної безпеки. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ea.dgtu.donetsk.ua>

8. Підлипна Р.П. Методологічні засади тлумачення дефініції «соціальна безпека» // Науковий вісник НЛТУ України, 2015. Вип.25.2. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://nltu.edu.ua>

9. Лига М.Б. Социальная безопасность и качество жизни: концептуальный анализ // Ученые записки ЗабГУ. 2013. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://ciberleninka.ru/article/sotsialnaya-bezopasnost-i-kachestvo-zhiznikontseptualnyy-analiz>.

10. Новікова О.Ф. Соціальна безпека організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення. Донецьк: ІЕП НАН України, 1997. – 460с.

11. Серебрянников В., Хлопьев А. Социальная безопасность России; под общ. ред. В.Н. Иванова, Р.Г. Яновского; Ин-т соц.-полит. исслед. Рос.акад.наук. М.: МНИИПУ, 1996. – 352с.

Смолярова Марина Леонідівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права юридичного факультету
Запорізького національного технічного університету

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Працівники органів правопорядку виконуючи свої службові функції протидіють загрозам як самої людини, так і її власності, що відіграє певну роль у забезпеченні соціальної безпеки. Актуальність теми дослідження є очевидною через необхідність вдосконалення механізму реалізації соціальних прав працівників органів правопорядку як суб'єктів забезпечення соціальної безпеки.

Дослідженням питань соціального захисту різних категорій працівників присвячені роботи вітчизняних вчених, а саме: В.С. Венедіктова, Р.І. Кондрат'єва, Л.І. Лазор, К.Ю. Мельник, В.І. Щербини та інших. Водночас, залишається потреба дослідження питань щодо соціального захисту працівників органів правопорядку.

Зрозуміло, що соціальний захист виступає одним з елементів соціальної безпеки. Надати характеристику соціального захисту працівників органів правопорядку неможливо без визначення поняття «соціальна безпека».

8 липня 2018 року набрав чинності Закон України «Про національну безпеку України», що є базовим і визначає основи та принципи національної безпеки та оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз. Згідно до ст. 1 Закону національна безпека України визначається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів